

Ключови думи:

*разпределение, синдик,
публичен изпълнител,
съдебен изпълнител*

Keywords:

*Allocation, Liquidator,
Public Executor,
Bailiff*

Maria Glushkova

**On Some Challenges in Drawing the
Allocation Under Several National
Legal Acts**

A properly drafted and enforced allocation is the culmination of a legal dispute. It puts an end to the dynamically evolving civil legal relations through the expected fair statutory satisfaction of all creditors.

The activity of drafting allocations under the relevant national legal provisions is quite underrated and little known among legal practitioners in Bulgaria. The legal doctrine lacks a thorough and comprehensive study of the subject and the case-law is extremely controversial. These circumstances give rise to a need to explore and present the subject in its comprehensiveness and completeness in the present study.

**Maria Glushkova,
Ph.D. Student**

*Law Department of New
Bulgarian University.*

e-mail:

chsi_glu6kova@abv.bg

*Areas of interest: Civil Law
and Civil Procedural Law.*

<https://doi.org/10.33919/yldnbu.22.11.13>

Мария Глушкова

За някои предизвикателства при изготвяне на разпределението по реда на ГПК, ЗОЗ, ДОПК и ТЗ

Правилно изготвеното и влязло в сила разпределение е кулминацията на правния спор. То слага край на динамично развиващите се граждански правоотношения (в частност – на принудителното изпълнение) чрез очакваното справедливо законоустановено удовлетворяване на всички кредитори.

Дейността по изготвяне на разпределение по ГПК, ЗОЗ, ТЗ и ДОПК е доста подценявана и малко позната сред практикуващите юристи в страната. В правната доктрина липсва обстойно и цялостно проучване на тематиката, а съдебната практика е изключително противоречива. Постановените от ВКС множество тълкувателни решения до известна степен внесоха определена яснота по някои конкретни проблематики, но различните процеси по съставяне, предявяване и обжалване на разпределението продължават да пораждаат трудности в правораздаването. Тези обстоятелства пораждаат потребност темата да бъде проучена и представена в нейната всеобхватност и пълнота. Паралелното анализиране и сравняване на съществуващото законодателство и въпросите, свързани с разпределението по ГПК, ЗОЗ, ТЗ и ДОПК, проучването на съдебната практика и тълкувателните решения, спомага да бъдат открити противоречията в правната материя, да бъдат изтъкнати огромните празноти в правото, водещи до разнопосочна съдебна практика и сериозна полемика между съдебните състави в страната, да бъдат изказани и обосновани собствени становища, направени предложения за изменение на законодателството, респективно – за запълване на празнотите в правото.

Все по-дигитализиращият се свят и стремглавото развитие на технологиите, гарантирането на успешното бъдеще на страната ни в ЕС и в европейското икономическо пространство, изискват от съдебните системи на модерните европейски държави качествени знания и до-

бра юридическа подготовка у техните служители, както и наличие на законодателство, бързо адаптивно и съответстващо на динамично протичащите граждански, търговски, облигационни, семейни и т. н. правоотношения. Точно такава е основната мисия на настоящата студия – да предизвика интерес към съществуващите реални проблеми, които засягат и са изключително в полза на обществото ни; да бъде полезна за бъдещите кадри и да представи въпросите по един интригуващ и провокиращ начин, придружени със собствени идеи, творческо мислене и дългогодишен практически опит.

Поради своята специфична същност дейността по изготвяне на разпределение по реда на ЗОЗ, ГПК, ТЗ, и ДОПК изисква критично и прецизно мислене. Съставянето му предполага комплексни юридически познания, умения и компетентности. Сложните процеси, празнотите в правото, колизията между материалноправни и процесуално правни норми ще продължават да пораждат и в бъдеще множество дискусии.

I. Увод

Целта на настоящото изследване е чрез анализ на константната съдебна практика и постановените от ВКС тълкувателни решения, изучаване на спецификите на националното ни законодателство, да бъде направен всеобхватен „обзор“ на проблематиката, свързана с разпределението не само по реда на Гражданския процесуален кодекс (ГПК), но също така по Закона за особените залози (ЗОЗ), Търговския закон (ТЗ), Данъчно-осигурителния процесуален кодекс (ДОПК). Да бъде представена колизията между правната регламентация, уреждаща тази материя и съответно да бъдат предложени адекватни „модели“ за изменение на правните норми, за запълване на празнотите в правото. Амбицията на изследването е да разшири, обогати и надгради специфичната правна доктрина в тази област, да разреши спорните моменти при изготвяне на разпределението, чрез създаване на прозрачност, прецизност, яснота и „предвидимост“, с цел – постигане на процесуална и финансова икономия в различните по своя характер процеси на изготвяне на разпределение, в търсене на „визия“ за справедливост, обективност, безпристрастност, удовлетвореност на гражданите и бизнеса в страната, и най-вече – постигане на върховенство на закона.

Професор Ж. Сталев¹ „посвещава“ на изготвянето и предявяването на разпределението по реда на ГПК две страници. В „Българско гражданско процесуално право“² проблематиката, свързана с разпределението, е обективирана отново в рамките на две страници. Професор Л. Корнезов³ отделя на процесите по изготвяне и предявяване на разпределението една страница и половина. Значително по-задълбочено и сериозно е изследването (след влизане в сила на новия ГПК през 2008 г.) направено от частен съдебен изпълнител Д. Николов и д-р Д. Иванов⁴, а в областта на особените залози – от Д. Иванов, но по мое мнение материята отново не е изцяло и обстойно систематизирана.

Различната законова уредба между държавните (ДСИ) и частните съдебни изпълнители (ЧСИ) относно управлението на банковите сметки, по които постъпват плащания и суми от осребряване на имуществото на длъжниците, подлежащи на разпределяне, и свързаните с принудителното изпълнение тарифи, произхождаща от различния правен статут на иначе „еднакво“ регламентиранияте професии, бележи съществена разлика при изготвяне на разпределение по реда на ГПК. ЧСИ притежават „специални“ банкови сметки за осребряване на имуществото на длъжниците. За разлика от тях ДСИ не могат да се разпореждат с плащанията по банковата сметка, чийто титуляр е ВСС и всички суми от изготвеното и предявено разпределение се изплащат на правоимащите след положен подпис от съответния административен ръководител на районния съд. Макар и изготвяно по реда на ГПК, разпределението на ДСИ и ЧСИ неимуенемо бележи разлики с оглед на начислените и дължими такси в принудителното изпълнение, както и наличието на регистрация на държавния, респективно частния съдебен изпълнител по ЗДДС.

Разлика в разпределянето на получената сума е възможно да бъде получена и при прилагане на методите на изчисляване на дължимата пропорционална такса по т. 26 от Тарифата за таксите и разноските към Закона за частните съдебни изпълнители (ТТРЗЧСИ) и съответстващият на нея чл. 53 от Тарифата за държавните такси, които се събират от съдилищата по Гражданския процесуален кодекс (ТДТССГПК) – с ДДС или без

¹ Сталев, Ж. Българско гражданско процесуално право, С.: Сиела, 2000, 764–765.

² Сталев, Ж., А. Мингова, В. Попова, О. Стамболиев, Р. Иванова. Българско гражданско процесуално право. Десето преработено издание. С.: Сиела Норма, 2020, с. 1243.

³ Корнезов, Л. Гражданско съдопроизводство, т. II, Съдебни и несъдебни производства, С.: Софи-Р, 2010, с. 442.

⁴ Николов, Д. Д. Димитров. Изпълнително производство по ГПК и ЗОЗ. С.: Сиела-Норма АД, 2017.

ДДС върху събраната сума, както и от обстоятелството дали тези такси се начисляват сумарно върху всички суми общо за всички вискатели, или за всяко вземане поотделно, в т.ч. и върху вземането на присъединения по право привилегирован кредитор – държавата. Някои съдебни изпълнители (държавни или частни) не приспадат таксата за опис на имущество от възнаградителната такса по т. 26 от ТТРЗЧСИ и чл. 53 от ТДТССГПК. Други съдебни изпълнители, достигайки лимита на таксите, визирани в ГПК, продължават да ги начисляват и събират за сметка на длъжника.

Различен е редът на погасяване на разноските – по ГПК, ТЗ, ДОПК, както и начинът на погасяване на задължението при горепосочените различни видове производства (разноски, лихва, главница; главница, лихва, разноски) и пр. Няма как да не акцентирам и върху различно установения законов ред при обжалване и оспорване на актовете, в които са обективирани разпределенията по ЗОЗ, ДОПК, ГПК, ТЗ.

За целите на настоящата студия съм използвала широк кръг от методи на изследване – от сравнителен анализ на специалните законови разпоредби, свързани с разпределението, през синтез и обобщение на съществуващата към момента теория и съдебна практика, изучаване на историческото познание и опита в тази сфера. Използвала съм принципите на системност и последователност, с помощта на които достигам до собствени правни изводи и заключения. Не на последно място – прилагам собствен дългогодишен практически опит в сферата на съдебното изпълнение.

II. Изложение

С приемането на новия ГПК през 2008 г. законодателят наистина успя да създаде един по-бърз и по-ефективен изпълнителен процес, съобразен с изискванията на новия век и „модерното“ европейско законодателство, но за жалост не бе отделено необходимото внимание на сложната проблематика, свързана с разпределяне на събраната в резултат на принудително изпълнение сума. Именно регламентираните от законодателя нови моменти в ГПК и в частност – в принудителното изпълнение, доведоха до все по-усложнената процедура по изготвяне на разпределението. На първо място материята, свързана с разпределението, е разпиляна в множество процесуално правни и материално правни нормативни актове – ГПК, ЗЗД,

ТЗ, ДОПК, ЗЧСИ⁵, ЗДДС⁶, ППЗДДС⁷, СК⁸, НОРИДПИ⁹ и т. н. Въвеждането на заповедното производство, конкуренцията между публичните продани на съдебните изпълнители (държавни и частни), въвеждането на ДДС за съдебните изпълнители, реализацията на публичните продажни, чрез начисляване и изплащане на ДДС в полза на фиска, възлагане на вземането, вместо плащане, изготвяне на разпределение при продан на делбен имот, конкуренцията с публичните изпълнители, колизията с универсалното принудително изпълнение и изпълнението по реда на ЗОЗ, наличието на предходно вписани запори и възбрани и пр. и пр. – това са само една малка част от предизвикателствата, които стоят пред съдебния изпълнител, разпределящ постъпилата Встрани от правната уредба, през 2008 г. останаха важни въпроси, свързани с разноските в изпълнителното производство – включително за дължимата на ЧСИ такса по т. 26 от ТТРЗ-ЧСИ и реципрочната на нея такса по чл. 53 ТДТССГПК – в полза на бюджета на съдебната власт, за които липсваха конкретика и ясно разписани правила къде е тяхното място в разпределението. Тълкувателно решение № 2/22.11.2022 г. на ОСГТК на ВКС по тълк. д. № 2/2021 г. направи опит да запълни празнотите в ГПК и ЗЗД, но за съжаление не успя да разреши всички съществуващи проблеми в тази изключително сложна и важна част от прилагане на държавното индивидуално принудително изпълнение.

Тълкувателно решение № 2/22.11.2022 г. на ОСГТК по тълк. д. № 2/2021 г. по описа на ВКС внесе яснота относно характера на вземането на общините, касаещо таксата битови отпадъци след реализирана публична продан на имот и заяви в кой ред на чл. 136 от ЗЗД би следвало да бъдат посочените по-горе две такси – по т. 26 – в приход на ЧСИ и чл. 53 – в приход на бюджета на съдебната власт (титуляр на сметката – ВСС) при държавния съдебен изпълнител. В мотивите към тълкувателното решение съдебният състав на ВКС изхожда от обстоятелството, че таксите и в частност т. 26 от ТТРЗЧСИ представляват възнаграждение (имат частен характер) за положения труд от ЧСИ, за разлика от чл. 53 от ТДТССГПК, като изрично подчертава, че произходът на тази такса има публичен характер. Добавям уточнението, че тези две такси са свързани не само с имота (т. к. се удържат от стойността на имота – чл. 136, ал. 1,

⁵ Закон за частните съдебни изпълнители.

⁶ Закон за данък върху добавената стойност.

⁷ Правилник за прилагане на Закона за данък върху добавената стойност.

⁸ Семейен кодекс.

⁹ Наредба за определяне на реда за изплащане от държавата на присъдена издръжка.

т. 1 от 33Д), но въобще с цялото съдебно изпълнение. В този смисъл, основавайки се на горепосоченото тълкувателно решение, т. 1 от чл. 136 от 33Д би следвало *de lege ferenda* да бъде изменен така:

„Ползуват се с право на предпочитително удовлетворение в реда, по който са изброени, следните вземания:

1. Вземанията за такси и разноски по обезпечаването и принудителното изпълнение, включително и таксата по т. 26 от ТТРЗЧСИ и чл. 53 от ТДТССГПК, върху събраната сума, както и за исковите по членове 134 и 135 – от стойността на имота, за който са направени, спрямо кредиторите, които се ползват от тези такси и разноски“.

Тълкувателно решение № 2/18.3.2022 г. постановено по тълкувателно дело № 2/2020 г. на ОСГТК на ВКС, не внесе яснота относно възможността за прихващане, направено в изпълнителното производство при изготвяне на разпределение. Противоречив и дискуссионен остана въпросът – възможно ли е такова прихващане при изготвяне на разпределение по реда на ГПК, особено в хипотезите, когато едно от вземанията (това на длъжника) не е съдебно установено/признато и се оспорва от вискателя и присъединените кредитори по изпълнителното дело, или пък когато в правния мир съществуват две влезли в сила съдебни решения, едното в полза на вискател, другото – в полза на длъжник (вискател) и са образувани две различни изпълнителни производства при различни съдебни изпълнители и с различна териториална и местна компетентност. Какви следва да бъдат действията на съдебния изпълнител при представяне от страна на длъжника на възражение (изявление) за прихващане във висящото изпълнително производство (например по задължение за издръжка на дете), като защитно средство срещу принудителното изпълнение? Какво разпределение в конкретния случай следва да направи съдебният изпълнител с оглед на дължимостта на привилегированите разноски по принудителното изпълнение, включително и възнаграждението по т. 26 от ТТРЗЧСИ – респективно чл. 53 от ТДТССГПК и с оглед на обстоятелството, че съдебният изпълнител не е оторизиран да изземва правомощията на магистратите и да преценява основателността, ликвидността и размера на вземането за прихващане? От мотивите на Тълкувателно решение № 2/2020 г. на ОСГТК на ВКС от 18.3.2022 г. достигахме до извода, че прихващащият следва да проведе успешен съдебен процес за своето вземане и на практика не може да депозира пред съдебния изпълнител възражение за прихващане. Това обстоятелство обременява времево, ос-

къпява процеса и утежнява длъжника с допълнителни такси и разноски, които той не може да бъде сигурен дали ще си възвърне в бъдеще. Когато длъжникът се позове на погасителен ефект в изявлението за прихващане, депозирано пред съдебния изпълнител, настъпил във времеви отрязък между приключилия съдебен и висящ изпълнителен процес (т. е. извън хипотезата на чл. 433, ал. 1, т. 1 от ГПК), съдебният изпълнител отново няма право да преценява това погасяване и не е в състояние да изготви правилно и законосъобразно разпределение на постъпващите суми спрямо всички вискатели, изхождайки от законоустановеното правило, че принудителното изпълнение трябва да се извършва само в рамките на изпълнителното основание.

В светлината на ТР № 2/18.3.2022 г. по тълк. д. № 2/2020 г. на ОСГТК на ВКС чл. 427 от ГПК би следвало *de lege ferenda* да бъде изменен така: да бъде добавена ал. 6 „В хипотезите на постановени различни съдебни актове и наличие на възможност за прихващане по същите, двете изпълнителни дела задължително се образуват при един и същ съдебен изпълнител, с оглед на правилно изготвяне на разпределението. В случай че страните не сторят това, съдебният изпълнител, събрал пръв сума, е длъжен да изиска делото и да съедини двете дела за общо разглеждане“.

На основание горепосоченото тълкувателно решение и с цел да бъде избегната съществуващата празнота в правото в чл. 432 от ГПК е необходимо *de lege ferenda* да бъде добавена т. 8 със следния текст: „В случаите на направено от длъжника по изпълнителното производство възражение за прихващане или погасяване, което е оспорено от вискателя. В тази хипотеза съдебният изпълнител е длъжен да укаже на страните подходящ срок, в който искът за прихващане/погасяване да бъде предявен пред съда. При неспазване на указания срок за предявяване на иска пред съда, принудителното изпълнение се възобновява *ex lege*“.

Съдебният изпълнител не следи служебно за изтекла погасителна давност относно възнаградителните лихви при съставяне на разпределението, за които лихви се прилага кратката тригодишна давност (а не общата 5-годишна давност, приложима за главницата)¹⁰. Освен това, съдебният изпълнител задължително преди да изготви разпределението трябва да подложи на преценка и да съобрази обстоятелството дали постъпилата за разпределяне сума е от главния длъжник, или от солидарно отговорния

¹⁰ Решение № 130/15.4.2020 г. по т. д. № 1829/2018 г. на ВКС; Решение № 45/17.6.2020 г. по т. д. № 23/2019 г. на ВКС.

поръчител, тъй като нормата на чл. 148 от ЗЗД визира, че давността за поръчителя и длъжника тече отделно, като прекъсването на давността и отказът от давност, извършени с оглед на главния дълг, нямат действие спрямо поръчителя и обратно.

Изключително противоречива е съдебната практика в страната относно привилегироваността и хирографарността на вземанията, както и относно несеквестируемостта на дохода и имуществото на длъжника. Тези законоустановени правни норми пораждат сериозни дискусии, създават трудности не само пред държавните и частните съдебните изпълнители в страната, но и сред магистратите. Тълкувателно решение № 2/2013 г. от 26 юни 2015 г. на Общото събрание на Гражданската и Търговската колегия на ВКС по тълкувателно дело № 2/2013 г. вместо да даде отговори, породило още повече въпроси – трябва ли съдебните изпълнители да следят служебно за настъпила перемпция при изготвяне на разпределението, следва ли да бъдат присъединени кредиторите, вписали възбрани и наложили запори, след тези на съдебния изпълнител, изготвящ разпределението и т. н. Становището ми е, че съдебният изпълнител следва да следи служебно за настъпила перемпция – било по отношение на главния длъжник, било по отношение на солидарно отговорния длъжник или ипотечарния длъжник. Тази преценка на съдебния изпълнител е необходима с оглед на финансова и процесуална икономия в изпълнителния процес (обжалване на разпределението, предявяване на отрицателни искове и пр.), както и избягване на искове за вреди. Наложително е съдебният изпълнител да прецени факта на перемпцията, която, както е известно, настъпва *ex lege*, а органът по принуда само констатира това обстоятелство. Считам още, че при установена настъпила перемпция, но неизтекла погасителна давност, съдебният изпълнител, изготвящ разпределението, следва да задели сума за взыскателя, тъй като материалното право не е погасено и остава дължимо. При тази хипотеза спрямо длъжника не може да бъде прилагана единствено държавната принуда за събиране на вземането, но може да бъде изготвено и предявено разпределение, както и да бъде осъществен въвод във владение на купувача¹¹. Не съществува пречка, след прекратяване на изпълнителното дело по отношение на длъжника по перемпция, то да бъде образувано отново за същото вземане, или остатъка от това вземане (вж. Решение № 37/24.2.2021 г. на ВКС, 4-то гражданско отделение по гр. д. № 1747/2020 г. докладчик съдия Белазелков, както и

¹¹ Решение № 50210/17.11.2022 г. по гр.д. № 3299/2022 г. на ВКС.

т. 10 на ТР № 2/2013 г.). В този смисъл не мога да се съглася със становището на някои магистрати¹², че постъпващите в хода на принудителното изпълнение по изпълнителното дело периодични „доброволни“ плащания/погасявания от страна на длъжник, поръчител, трето задължено лице, не прекъсват перемпцията и давността спрямо него. Макар и доброволно внесени, плащанията са направени след изтичане на срока за доброволно изпълнение, когато делото вече е във фазата на „държавната принуда“. Вискателят не е поискал (предприел) и съдебният изпълнител (при възлагане по чл. 18 от ЗЧСИ) не е приложил други способи на изпълнение, тъй като не желаят да оскъпяват процеса и за да не натоварват длъжника излишно с още такси и разноски. Периодичните вноски удовлетворяват събирането по този начин на вземането и вискателят не счита за необходимо да „предприема“ други принудителни действия спрямо плащания длъжник. При изготвяне на разпределението съдебният изпълнител следва още да вземе предвид, че прехвърлянето на вземането (цесията) в хода на принудителното изпълнение не прекъсва перемпцията нито давността.

Изхождайки от мотивите на Тълкувателно решение № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС, считам за правилно съдебният изпълнител, изготвящ разпределението по реда на ГПК, да уведомява само тези присъединени по право кредитори, които имат предходно вписани обезпечения – запови и възбрани. Онези кредитори, вписали запови и възбрани след съдебния изпълнител, изготвящ разпределението, следва в свой собствен интерес да се присъединят своевременно и по надлежния ред към делото на разпределящия сумата.

Редица вещи, собственост на длъжника, са поставени под особен режим на протекция от законотвореца и не могат да бъдат предмет на принудително изпълнение по ГПК. Срещу някои от тези вещи обаче все пак може да се насочи принудително изпълнение за удовлетворяване на конкретно визирани вземания: така например за събиране на издръжка, или на вземане, произтичащо от непозволено увреждане, или от акт за начет и др., несеквестрируемостта на единственото жилище отпада и то подлежи на секвестър с цел удовлетворяване на горепосочените кредитори. Обаче единственото жилище на длъжника не може да се продава от съдебния изпълнител и не подлежи на секвестър например за задължение към присъединения на основание чл. 458 ГПК във вр. с чл. 191 ДОПК по право привилегирован кредитор – държавата, или пък за погасяване

¹² Решение № /21.10.2019 г. по гр. д. № 1267/2019 г. по описа на ВТРС.

на необезпечен с ипотека/зalog кредит във фазата на принудителното изпълнение. Присъединен вискател, чието вземане е обезпечено с ипотека върху единственото жилище обаче, може да насочи принудителното изпълнение върху него, за да се удовлетвори от продажната му цена. Считам, че получената при такава продан сума вече може да се секвестрира и да бъде разпределена, но само и единствено по отношение на вземането на ипотекарния кредитор и това на общината за данък на имота, за вземания за издръжка и за непозволено увреждане, както и по акт за начет. Спрямо останалите присъединени вискатели, било то по право или не, в това число и държавата, сумата от продан на единственото жилище не подлежи на секвестър и не следва да се разпределя между хирографарните кредитори, а незабавно подлежи на връщане на длъжника (чрез платежно нареждане, подписано от съдебния изпълнител, респективно – административния ръководител на съответния районен съд). Това е така, защото особената привилегия на вискател, който има право да се удовлетвори от несеквестируема вещ, предхожда общите привилегии, визирани в чл. 136 от ЗЗД.

В случаите на реализирана публична продан на имот или вещ и когато длъжникът е регистрирано по ЗДДС лице, следва да бъде приложен чл. 131 от ЗДДС. На ЧСИ и ДСИ е вменено задължение да изготви документ по чл. 83 от ППЗДДС, за да може купувачът да упражни правото си на данъчен кредит. За да задели съдебният изпълнител данъка по разпределението в полза на фиска, регистрацията на длъжника по ДДС трябва да е налице към датата на данъчното събитие, която е датата на изготвяне на Постановлението за възлагане (при имоти), чл. 25, ал. 2 ЗДДС във връзка с чл. 496, ал. 2 ГПК или датата на предаване на движимите вещи на купувача, чл. 6, ал. 1 ЗДДС във връзка с чл. 482, ал. 2 от ГПК, т. е. към датата на прехвърляне на собствеността (а не към датата на влизане в сила на възлагателното постановление).

За по-голяма яснота и прецизност, както и за да се избегне създаване на противоречива съдебна практика, считам за уместно и необходимо чл. 131 от ЗДДС във вр. с чл. 45, ал. 7 от същия закон да бъде изменен. Изрично чл. 83, ал. 5 от ППЗДДС (в сила от 1.2.2011 г.) визира: „Правото на избор по чл. 45, ал. 7 от закона в случаите на публична продан по реда на чл. 131 от закона се упражнява от собственика на вещта (длъжника, залогодателя, съответно собственика на ипотекираната вещ) след покана от публичния или съдебния изпълнител. Когато до обявяването на проданта не постъпи писмено уведомление от собственика на вещта (длъжника, залогодателя, съответно собственика на ипотекираната вещ),

доставката е освободена“. Според мен този текст *de lege ferenda* следва да бъде изменен така: „длъжникът трябва да упражни правото си на избор най-късно с изготвяне на Протокола за опис на вещта (недвижима или движима)“, тъй като в него се определя началната цена, от която да започне наддаването, респективно – поставя се задачата на лицензираното вещо лице, притежаващо специални знания, да определи пазарната стойност на имота с ДДС или без ДДС.

Считам, че нормите на ЗДДС и ППЗДД се явяват специални по отношение на чл. 136 и сл. от ЗЗД и съдебният изпълнител следва приоритетно, в служба на обществото и фиска, да следи служебно за тяхното прилагане, включително и когато изготвя разпределение за прихващане или възлагане вместо плащане. Тълкувателно решение № 2/22.11.2022 г. на ОСГТК по тълк. д. № 2/2021 г. описва на ВКС, най-сетне сложи край на „препирнята“ сред магистратите относно обжалване на разпределението. Съдебните състави следва да се произнасят не като контролно-отменителна инстанция (както е в хипотезите на чл. 435 от ГПК), а като инстанция по същество. Ако не бъде обжалвано в срока по чл. 462 от ГПК, предявеното по реда на ГПК разпределение е окончателно. Както е известно, разпределението подлежи на обжалване пред съответния окръжен съд. Процедурата по обжалването е специална, тя се отнася **само** до обжалване на разпределението. Срокът на обжалване е тридневен от деня на предявяване на разпределението. ГПК запазва мълчание относно обстоятелството депозираната жалба спира ли изпълнението на разпределението или не. Доколкото ГПК препраща към чл. 278, ал. 4, можем да направим обоснован извод, че подаването на жалба срещу предявеното разпределение има суспензивен и деволутивен ефект. Процедурата по обжалване на разпределението осигурява защита на правата и законните интереси на страните в изпълнителното производство от процесуално незаконосъобразни действия и бездействия на съдебния изпълнител по осъществяване на разпределението. Легитимен да обжалва разпределението е както първоначалният взискател (включително процесуалният субституент), така и присъединените взискатели и длъжника (солидарно отговорните длъжници, респективно – техните конституирани наследници, правоприменици). Участвалият в публичната продан наддавач има право да обжалва проданта, но не и изготвянето и предявяването на разпределението. На основание Тълкувателно решение № 4/2017 г. от 11.3.2019 г. на ОСГТК на ВКС, с което ВКС е приел, че ипотекарният длъжник има процесуал-

ното качество на длъжник в изпълнителното производство, считам, че последният е също активно процесуално легитимиран да обжалва разпределението, изготвено от съдебния изпълнител, но няма право да оспорва разпределението, позовавайки се на несеквестируемост на ипотекирания имот в случаите, когато взыскател е ипотекарният кредитор.

При депозирана жалба срещу предявеното разпределение съдебният изпълнител е длъжен незабавно да я администрира, без да подлага на преценка дали същата е подадена в срок (дали е процесуално допустима), подадена ли е от лице, легитимно да обжалва разпределението и пр. Съгласно Тълкувателно решение № 2/22.11.2022 г. тези свои становища той няма да обективира в изготвени от него мотиви до съда, предвид **специфичния** характер на нормите по обжалване на разпределението – коренно различни от тези по чл. 435 от ГПК, вр. чл. 436 от ГПК. Неслучайно в чл. 435 от ГПК законодателят не е предвидил обжалване на разпределението от страна на взыскател, длъжник, трето лице, а го е отделил в специално производство и по друг специален ред. Предвид липсата на законоустановени правила според мен обаче би следвало по аналогия да се приложи чл. 436 от ГПК и съдебният изпълнител следва да връчи преписи от същата на страните по изпълнителното дело. Заедно с жалбата в окръжния съд би следвало да се изпратят възраженията на страните по жалбата (според цитираното по-горе Тълкувателно решение № 2/22.11.2022 г. – съдът следи служебно дали в разпределението са включени присъединените по право кредитори) и заверено копие от изпълнителното дело, квитанция за внесена такса от жалбоподателя по сметка на съответния окръжен съд за образуване на въззивно гражданско дело и разглеждане на жалбата. Важно е да бъде отбелязано, че за да администрира жалбата, съдебният изпълнител указва на жалбоподателя размера на таксата в полза на бюджета на съдебната власт и банковата сметка на окръжния съд, по която да я внесе, както и размера на таксата за ЧСИ или ДСИ (последната в полза на бюджета на съдебната власт), с ДДС или без ДДС, за връчването/изпращането на жалбата по куриер до страните по изпълнителното дело, които според мен би следвало да имат гарантирана от закона възможност след запознаване с жалбата да вземат становище по нея. Тези такси не следва да бъдат начислявани и събирани по изпълнителното дело **за сметка на длъжника**, освен в случаите, в които самият той е жалбоподател. Таксата се събира от жалбоподателя и остава за негова сметка.

Производството по жалбата е спорно правораздавателно производство, съдът се произнася в закрито заседание и неговата цел е да „проконтролира“ законосъобразността на извършеното от съдебния изпълнител разпределение. Ако разпределението е незаконосъобразно, съдът, в качеството му на контролен орган, има право и е длъжен да го отмени, с което действие обезсилва правните последици на порочните действия на съдебния изпълнител. Ако се констатира, че не са допуснати незаконосъобразни действия, съдът потвърждава разпределението. Хипотезата на чл. 463 ГПК предвижда, че жалбата се разглежда по реда на чл. 274, във вр. с чл. 274 от ГПК. Законодателят е счел за правилно да препрати към глава XXI на ГПК – а именно – към реда за разглеждане на определенията. В чл. 274 от ГПК е предвидено, че определенията се обжалват с частна жалба, за чието съдържание се прилагат разпоредбите за въззивното обжалване на съдебно решение – чл. 259, чл. 260, чл. 261 и чл. 273 от ГПК. Следва обаче да обърна специално внимание относно визирия различен срок за обжалване на разпределението, който в случая е специален – 3-дневен от деня на предявяване на разпределението, а относно определенията – едноседмичен от съобщаване на определенията. От друга страна обаче чл. 463, ал. 1 от ГПК визира, че при обжалване на разпределението съдът действа по реда на чл. 278 от ГПК, т. е. като инстанция по същество, а не като контролно-отменителна инстанция, както това е предвидено при обжалване на действията на съдебния изпълнител по реда на чл. 435 и сл. от ГПК. Предвид това, както е визирано и в горепосоченото Тълкувателно решение № 2/22.11.2022 г. на ОСГТК на ВКС, след като отмени незаконосъобразното разпределение, съдът следва сам да изготви ново разпределение, а не да връща делото на съдебния изпълнител за изготвяне на ново разпределение. Процесният от съда акт по разпределението ще бъде обективиран в самото съдебно решение.

Обжалването на разпределението, за разлика от обжалването на действията на съдебния изпълнител, е двуинстанционно (подобно на това по ЗОЗ). Това означава, че първоинстанционното съдебно решение на окръжния съд, в което е обективирано ново разпределение, или потвърждава разпределението, изготвено от съдебния изпълнител (държавен или частен), или подлежи на обжалване пред съответния апелативен съд. Последният преценява дали да го потвърди, или да го отмени, изготвяйки сам правилно и законосъобразно разпределение, обективирано в крайния съдебен акт – постановеното от апелативен съд мотивирано решение, което е и окончателно. Следователно депозираната жалба пред апелатив-

ния съд отново ще има суспензивен и деволутивен ефект, а решението на апелативен съд влиза в сила веднага след неговото постановяване, т. е. същото е необжалваемо и не подлежи на отмяна по реда на чл. 303 и сл. от ГПК.

Производството пред АС е средство за правна защита срещу незаконосъобразно решение на окръжния съд. Ако е необходимо – съставът на апелативния съд може да събира процесуално допустими доказателства, за да установи правно-релевантни факти, касаещи разпределението. Съставеното разпределение от втората инстанция е задължително за съдебния изпълнител. Тълкувателно решение № 2/22.11.2022 г. на ОСГТК на ВКС обаче остави малка „вратичка“ за магистратите, визирайки, че „когато липсва достатъчна конкретизация на вземанията, включени в разпределението, съдът, след отмяната му, връща делото на съдебния изпълнител за изготвяне на ново разпределение!“. Тази „липса на достатъчна конкретизация“ е твърде широко понятие, което много „удобно“ дава възможност на съдебните състави да не изготвят сами разпределение, а да връщат делата на съдебните изпълнители. В действителност отново съдебната практиката се връща в старото „русло“ на шиканиране и оскъпяване на изпълнителния процес.

През 2015 г. в свое тълкувателно решение ВКС въведе един нов момент в правото, а именно – оспорване на разпределението чрез позоваване на несеквестируемост. Съгласно Тълкувателно решение № 2 от 26 юни 2015 г. по тълкувателно дело № 2 по описа за 2013 г. на Общото събрание на Гражданската и Търговската колегия на ВКС „Длъжникът може да обжалва, на основание несеквестируемостта и разпределението, в тридневен срок от предявяването му“. Важна отлика при това обжалване е, че за него не се прилага чл. 435 от ГПК, т. е. отново сме поставени в специалната хипотеза на обжалване на разпределение. Следователно и тук контролът би следвало да бъде двуинстанционен – пред съответните окръжен и апелативен съд. Това, което считам за важно да отбележа, е следното: при реализирана продан на вещ (движима, недвижима), дори и да е налице влязло в сила Постановление за възлагане (съдебно потвърдена продан) и извършен въвод във владение на купувача, постъпилата сума от проданта не следва да се изплаща от съдебния изпълнител на правоимащите, докато не бъде изготвено, предявено и докато не влезе в сила разпределението.

Освен защитата на интересите на страните в изпълнителното производство чрез обжалване на разпределението, с което се атакува привилегироваността, или съразмерността на удовлетворяването на взыскателите, или погасените разноски, чл. 464 от ГПК дава право на един от взыскателите да оспорва чрез иск съществуването на вземането на „присъединен“ кредитор. Счита за правилно искът да бъде предявен в **тридневния** срок от деня на **предявяване** на разпределението, в противен случай, при липса на депозирана жалба срещу разпределението, същото ще влезе в сила и сумите ще бъдат изплатени на правоимащите. Според мен *de lege ferenda* този срок трябва да бъде изрично предвиден в текста на закона (чл. 464 от ГПК): „Оспорването на съществуването на вземането на друг взыскател, включително и в хипотезите на симулативни сделки, и настъпила погасителна давност следва да е в тридневен срок от деня на предявяване на разпределението“. Защитата в този случай се постига чрез завеждане на отрицателен установителен иск от „истинския“ кредитор срещу „привидния“ кредитор и длъжника, с който се иска отхвърлянето на правото на другия (привидния) взыскател. С предявения отрицателен установителен иск спорещият взыскател може да се позовава на факти, които изключват, унищожават или погасяват вземането на привидния взыскател без значение дали въз основа на съдебно или извънсъдебно основание е възникнало вземането, дали то е въз основа на решение по симулативен процес, симулативна цесия, симулативен запис на заповед. При така предявения иск е налице особена форма на другарство в гражданския процес. Оспорва се привидното между тях правоотношение. Иск се установяване на несъществуването на това вземане. Искът се води в интерес на всички взыскатели по изпълнителното производство. Силата на пресъдено нещо на постановеното съдебно решение се ползва от всички взыскатели.

Оспорването на разпределението и предявяването на иска, образуването на гражданско дело спира предаването на сумата, определена в разпределението по отношение на привидния кредитор. Спирането настъпва *ex lege* – с факта на оспорване на вземането, което прави истинският взыскател пред съдебния изпълнител, без да е необходимо и да е от значение при самото оспорване да има вече заведен отрицателен установителен иск. Достатъчно е да има оспорване. Спирането обезпечава един (вероятно основателен) бъдещ иск. Ето защо оспорването следва да бъде направено с мотивирана писмена молба, която да е надлежно представена по изпълнителното дело. Без предявен установителен иск

спирането ще продължи в рамките на един месец от деня, в който е предявявано разпределението на страните (чл. 464, ал. 1 ГПК предвижда „от разпределението“, но считам, че е правилно и по-прецизно да се измени *de lege ferenda* текста така: „от предявяването на разпределението“). Законоустановеният едномесечен срок е преклузивен. Ако взыскателят не предяви иска си, спирането, настъпило по право, отпада също по право и след изтичане на месечния срок сумите по разпределението се предават (изплащат) на „привидния“ взыскател. За целта съдебният изпълнител служебно следва да изиска справка от първоинстанционния съд – депозиран ли е в срок искът или не.

Ако в месечния срок бъде предявен установителният иск, сумата, определена за привидния взыскател, остава по сметка на съдебния изпълнител до завършване на процеса с влязъл в сила съдебен акт. Ако искът бъде уважен, заделената за привидния взыскател сума се разпределя от съдебния изпълнител отново, но между останалите взыскатели, а ако предявеният иск бъде отхвърлен, сумата се изплаща на взыскателя съобразно влязлото в тази част в сила разпределение. При тези хипотези съдебният изпълнител не следва да преизчислява дължимата присъдена лихва, изтекла през годините, през които спорът е бил висящ, тъй като на практика ще бъде изготвено ново разпределение.

По-различна и отново не достатъчно прецизирана според мен е законоустановената уредба относно разпределението, предвидена в ЗОЗ. В чл. 18, ал. 4, чл. 19, ал. 2 от ЗЧСИ е въведено право на пристъпилия към изпълнение кредитор по особения залог да възложи на ЧСИ да продаде заложеното имущество по реда на ЗОЗ. Възлагането представлява договорно овластяване по мандатно правоотношение. Пристъпилият към изпълнение кредитор има право на избор при възлагането между две алтернативи – да овласти ЧСИ да извърши публична продажба по реда на ГПК (краен акт – влязло в сила Постановление за възлагане), или да осъществи продажбата по реда на ЗОЗ (чрез сделка, изповядана пред нотариус). По мое мнение и в двете хипотези (изпълнение по ГПК и изпълнение по ЗОЗ) не се извършва принудително изпълнение и не възниква процесуално правоотношение между взыскател-длъжник-съдебен изпълнител. Съдебният изпълнител в този случай не изпълнява делегираната му от държавата публична функция, а действа подобно на адвоката, респективно – одитора „с правата на депозитар“. Те са трети лица (договорени представители на взыскателя) по отношение на страните и независими от тях. В този смисъл само зложният кредитор следва да отговаря за нарушения на

изискванията на материалния закон и само той може да бъде надлежно легитимиран ответник по искове на длъжника и третите лица по чл. 37 от ЗОЗ. Във вътрешните (мандатни) отношения между кредитора и овластения му представител – депозитар (адвокат, одитор, съдебен изпълнител) може да се търси договорна отговорност. Предвид изложеното (липсата на процесуално правоотношение и на публична функция на органа), считам, че осъществената от ЧСИ продажба по възлагане (по ЗЧСИ и ЗОЗ), не би следвало да може да се атакува с жалба по чл. 435 от ГПК, защото не е действие по принудително изпълнение за разлика от действията по принудителното отнемане на заложеното имущество и неговото предаване на заложния кредитор.

За разлика от ЗЧСИ и изпълнението по реда на ГПК възложената от кредитора по ЗОЗ териториална компетентност на ЧСИ не е ограничена от района му на действие (съответният окръжен съд). При това възлагане ЧСИ е договорен представител на кредитора, а ЗЧСИ придава на овластения съдебен изпълнител правата и задълженията на депозитар, оторизиран само и единствено съгласно ЗОЗ да извърши разпределение на постъпилиите суми. Считам, че при възлагане по чл. 18 ЗЧСИ и реализирана публична продажба по ГПК на заложено имущество, разпределението не следва да бъде изготвяно и предявявано от ЧСИ по реда на ГПК (както в момента е визирано в ЗЧСИ), поради което не споделям становището на Делян Николов и д-р Димитър Иванов¹³ с техния мотив: „тъй като депозитар е частният съдебен изпълнител“. Ако приемем този аргумент – депозитар съгласно чл. 38 от ЗОЗ може да бъде адвокат или лицензиран одитор, а не само частен съдебен изпълнител. Депозитарят – адвокат, или одитор дали биха избрали реда, предвиден в ГПК, или този, уреден в чл. 722 от ТЗ, при положение, че заложният кредитор извършва сам продажбата, която е вид сделка, а не публична продажба и страните по тази сделка – продавач-купувач в повечето случаи са търговци, регистрирани по ЗДДС. Депозитарят винаги се посочва от заложния кредитор. Нормите на ЗОЗ във връзка с депозитаря и изготвеното от него разпределение са специални по отношение на тези в ГПК. Ако съдебният изпълнител извършва продажбата по ГПК, то по ЗОЗ последният не е оторизиран, не е овластен за извършване на такива действия, а съгласно чл. 32 и сл. от ЗОЗ има право само и единствено да осигури възможността да бъде извършено разпре-

¹³ Николов, Д., Д. Иванов. Изпълнително производство по ГПК и ЗОЗ, второ преработено и допълнено издание, С.: Сиела Норма АД, 2017, 573–574.

деление, като съблюдава и защитава правата на всички, включително и на хирографарните кредитори, вписали запор в Централния регистър на особените залози (ЦРОЗ) върху предмета на обезпечението. Именно поради специфичното си качество на депозитар съдебният изпълнител (респективно – адвокат, одитор) следва да изготви окончателен списък по ЗОЗ въз основа на данните от ЦРОЗ, като включва само обезпечените кредитори, които имат вписани в регистъра права върху заложеното имущество. Те са присъединени по право кредитори (чл. 40, ал. 1 ЗОЗ). Обезпечените кредитори се подреждат от депозитаря в съответствие с поредността на техните вписани права. Списъкът не следва да включва хирографарните кредитори и лицата, претендиращи собственост, тъй като за тях няма данни в регистъра. Те нямат право да участват в това разпределение, но могат да реализират правото си на защита по реда на принудителното съдебно изпълнение, като наложат запор върху постъпилата, респективно останалата след разпределението сума.

Основното задължение на депозитаря – адвокат, одитор, съдебен изпълнител, е да предаде цената на продаденото заложно имущество на правоимащите кредитори. Депозитарят следва да разкрие на свое име сметка в банка (различна от специалната (ЧСИ) – набирателната (ДСИ) сметка на съдебния изпълнител от особената сметка на адвоката и пр.). Сметката на депозитаря не подлежи на запор за негови лични или в негово друго качество задължения. Следва още да се има предвид, че депозитарят извършва разпределение на получените суми само когато събраните суми не са достатъчни, за да удовлетворяват вземанията на всички заложни кредитори (чл. 39, ал. 7 от ЗОЗ). ЗОЗ не съдържа и не препраща към други норми (ЗЗД или ТЗ) относно реда на привилегиите и начините на погасяване. По мое мнение и при това разпределение (аналогично на съдебното изпълнение) най-напред би следвало да намери приложение чл. 131 ЗДДС, във вр. с чл. 85 от ППЗДДС за първоначално приспадане на сумата, представляваща ДДС и последващо включване в разпределението само на данъчната основа по сключената от заложния кредитор сделка. Предвид липсата на изрична уредба в ЗОЗ считам за правилно да намери приложение общият принцип, предвиден за погасяване в ЗЗД, в поредицата разноси, лихви, главница, а не този по ДОПК – главница, лихви, разноси.

Досежно реда на привилегиите, изхождайки от обстоятелството, че имуществото се продава от заложния кредитор (не по реда на ГПК или ТЗ, или по ДОПК) и продажбата по ЗОЗ представлява вид търговска сделка

(не е публична продан, осъществена от публичен орган в това му качество, т. е. не са приложими правилата за оригинарност и деривативност), чийто краен акт не е едностранно властническо волеизявление, както и обстоятелството, че поне една от страните по тази сделка е търговец, то считам, че редът на погасяване е този, предвиден в чл. 722 от ТЗ, като депозитарят следва да изготви сметка за разпределение въз основа на изготвения от него окончателен списък на кредиторите. В разпределението следва да бъде отразен и точният размер на обезпечените вземания, включително и тези, вписани като неопределени, но са определяеми към деня на съставяне на разпределението (лихвите).

Друга съществена отлика между изготвеното от ЧСИ, в качеството му на депозитар, разпределение е свързана с обжалването на разпределението. ЗОЗ (различно от ГПК) регламентира, че родово подсъден за това процесуално действие е районен съд и не по седалището (района) на депозитаря (ЧСИ например, както визират нормите на ГПК и ЗЧСИ), а по местожителството или седалището на залогодателя. С оглед на тази разлика е напълно възможна хипотезата залогодателят да е със седалище в Габрово, заложният кредитор да е със седалище в Бургас, а депозитарят, изготвящ разпределението, да е със седалище в Пловдив, София, Видин и пр. Считам, че този текст от ЗОЗ (чл. 41, ал. 2) се нуждае от изменение като *de lege ferenda* бъде допълнен и уточнен по следния начин: „по седалище и адрес на управление на депозитаря“, с цел бързина и процесуална икономия.

Следваща съществена разлика на изготвеното по ЗОЗ разпределение касае срока за обжалване. Докато за изготвеното по реда на ГПК разпределение той е 3-дневен от деня на предявяване на разпределението, то срокът по ЗОЗ е 7-дневен от обявяването му в съответния регистър (ЦРОЗ). И тук, подобно на ГПК, ЗОЗ препраща към чл. 278 от ГПК и важат същите правила относно суспензивния и деволутивен характер на жалбата срещу разпределението.

В ЗОЗ липсва конкретна законоустановена процедура относно начина на администриране на жалбата срещу разпределението. Тази огромна празнота в закона води до практически проблеми и следва да бъде попълнена, тъй като на практика се стига до вредоносната последица – изплащане на сумите на заложните кредитори, без депозитарят да бъде уведомен нито от съда, нито от страните за депозираната жалба в съда. Предвид изложеното по-горе относно обстоятелството, че жал-

бите се подават до районен съд по местожителството или седалището на залогодателя. Изрично *de lege ferenda* трябва да бъде уредено, че жалбата се подава чрез депозитаря, пред районен съд по местожителството/седалището на депозитаря. На следващо място законодателят следва да регламентира, че жалбата се администрира незабавно, като преписи от нея се изпращат на страните и лицата от окончателния списък, които са уведомени за разпределението и ще бъдат обвързани с него. Считам, че не е необходимо депозитарят да дава писмени обяснения (мотиви), на основание мотивите на Тълкувателно решение № 2/22.11.2022 г. по тълк. д. 2/2021 г. на ОСГТК на ВКС и предвид специфичния характер на това процесуално действие. Последният е длъжен да изпрати в районен съд само изготвеното разпределение, копие от окончателния списък с включените в разпределението заложи кредитори, удостоверението от ЦРОЗ за поредността на вписванията, както и извлечение от сметката с постъпилите суми.

Последните влезли в сила изменения в ЗОЗ (чл. 37, алинеи 5 и 6 внесоха така необходимата яснота относно продажбата по ЗОЗ).

Освен това според мен е необходимо *de lege ferenda* да се предвиди възможност за публикуване (обявяване) в специалния бюлетин на Министерство на икономиката и в ЦРОЗ на изготвеното от депозитаря разпределение.

Считам, че съдът, сезиран с жалбата срещу разпределението, изготвено съгласно ЗОЗ, не би следвало служебно да извършва корекция в необжалваната част от разпределението (както в несъстоятелността – чл. 729 ТЗ). Освен това считам за правилно всички постъпили жалби да бъдат разгледани едновременно, от един и същ съдебен състав, с цел избягване на противоречиви съдебни решения и практика. Това правило би следвало да се прилага и при разглеждане на жалби срещу разпределението, предявено по реда на ГПК. Предмет на жалбата може да бъде както съществуването на привилегията, така и нейният ред в разпределението, размерът на сумата за съответния кредитор. Съдебният състав, разглеждащ жалбата, би следвало да се произнесе с мотивирано решение със следния диспозитив: „Изменя разпределението в частта на [...], както следва“ или „Отменя разпределението [...] вместо което изготвя следното разпределение“ „Оставя без уважение жалбата, като процесуално недопустима/неоснователна“.

Решението на районен съд, подобно при обжалване на разпределението в изпълнителния процес по ГПК, подлежи на обжалване по реда на обжалване на определенията. Законодателят препраща към хипотезата на чл. 278 от ГПК, защото предвижда засилен контрол при обжалване на разпределението на депозитаря (ЧСИ, адвокат, одитор) поради правата, които последното засяга. Решението на окръжния съд е окончателно и не подлежи на касационно обжалване. На основание чл. 274, ал. 3, т. 2 от ГПК би могло да се приеме, че актовете на въззивната инстанция биха могли да се обжалват с касационна жалба, като даващи разрешение по същество на въпроса за привилегиите на кредиторите, участници в разпределението. Затова считам, че изрично трябва да бъде упоменато в ЗОЗ, че решението на окръжния съд е окончателно (т. е. двуинстанционно).

Хипотезата на чл. 32, ал. 5 от ЗОЗ гарантира възможността за заложения кредитор да се възползва от вече проведено осребряване и да получи заделена за него сума (чл. 459, ал. 1 от ГПК и чл. 194 ДОПК). Ако е вписал пристъпване към изпълнение, кредиторът има възможност да избира дали да се възползва от чл. 459 ГПК или чл. 194 ДОПК, присъединявайки се към съответното висящо изпълнително производство, като в случая разпределението и сумите, които ще получи, ще бъдат по реда на ГПК/ДОПК във вр. с чл. 136 от ЗЗД, или да продължи изпълнението върху заложеното имущество по ЗОЗ, овластявайки депозитар, който да изготви разпределение (по реда на чл. 722 от ТЗ според мен).

Както посочих по-горе – според изборът на кредитора на различните варианти на изпълнение, разпределенията ще бъдат различни: в зависимост от органа, който ги изготвя, от редовете на привилегиите за удовлетворяване, от начините на погасяване на самите вземания, включително и разноските, както и редът на обжалване на разпределенията.

Как следва да се защити лице от допуснатите от депозитаря грешки, изразяващи се в пропускане на кредитор, който е вписал правата си? Това лице няма да бъде уведомено за предприетите от кредитора, длъжника и депозитаря действия, няма да може да упражни правото си да възрази по списъка на депозитаря, нито да участва в разпределението, нито да го обжалва в съда. В тази хипотеза не би могло да се приложи Тълкувателно решение № 2/22.11.2022 г. по тълк. д. 2/2021 г. на ОСГТК на ВКС при обжалване на разпределението на депозитаря съдът да следи служебно за включване в него на присъединените по право вискатели, тъй като въпросите, на които дава отговор това решение, са зададени

само в хипотезите на обжалване на разпределение, изготвено по реда на ГПК. Защитата на това лице според мен следва изрично да бъде уредена на базата на отговорността за вреди, причинени от кредитора, тъй като депозитарят действа за него. Член 37, ал. 4 от ЗОЗ изрично препраща към чл. 482 от ГПК за стабилитет на продажбата, която по аргумент на по-силното основание ще намери приложение и тук. Щом продажбата не може да се атакува от действителния собственик, то не може и от лицето, с по-ограничени права, какъвто се явява титулярът на заложното право.

Депозитарят (вж. чл. 41 ЗОЗ) предава на кредиторите сумите по влязлото в сила разпределение. Остатъкът от набраната сума се връща на залогодателя, ако в 7-дневен срок той представи декларация/удостоверение по чл. 87 от ДОПК за липса на задължения към фиска. Ако върху сумата като остатък бъде наложен заповест от ЧСИ, ДСИ, публичен изпълнител, бих добавила в текста на закона – и от синдик, същата следва да се преведе по съответната сметка на органа, наложил първи по ред заповест – чл. 41 ал 5 от ЗОЗ и той да изготви разпределението ѝ по съответния законоустановен ред (ГПК, ДОПК, ТЗ) между необезпечените кредитори съгласно ЗЗД и ТЗ. Тази разпоредба разкрива поле за дискусия.

В случаите на липса на представено удостоверение по ДОПК и липса на наложен заповест депозитарят е длъжен да преведе остатъка от сумата по сметка на избран от него съдебен изпълнител по постоянния адрес, съответно по седалището на залогодателя – разпоредба, отново водеща до полемика кой именно да бъде този съдебен изпълнител, държавен или частен и пр. Какво следва да прави с тази сума съдебният изпълнител, след като при него няма образувано изпълнително дело срещу същия длъжник и пр. Подобна е ситуацията и със следващата хипотеза – „Когато до предаването на сумата (на правоимащите – б. а.) бъде наложен заповест върху постъпилата сума от лицата по чл. 40, ал. 2, същата се превежда по сметката на съдебния изпълнител, наложил заповеста, който извършва ново разпределение. В този случай се прекратява висящото производство по жалби срещу разпределението, изготвено от депозитаря“.

Отлика от разпределението, изготвено от депозитаря не по реда на ГПК, е, че няма да бъде събрана пропорционална такса (възнаграждение) в размер на дължимата такса по т. 26 от ТТРЗЧСИ и съответния на нея чл. 53 от ТДТССГПК (с ДДС или без ДДС), но пък ще бъде събран договореният хонорар на адвоката, респективно – лицензиарият одитор.

Както посочих по-горе, специалните норми на ЗДДС и ППЗДС трябва да имат приоритет преди изготвяне на разпределението на събраната сума.

Следва ли депозитарят да следи дали има вписване на подновяването на особения залог? Отговорът на този въпрос (по мое мнение) е положителен, тъй като това действие е в обществен интерес. Подобно на съдебния и публичния изпълнител, както и на синдика, депозитарят следва да изисква, проверява и съобразява всички документи, факти и обстоятелства, свързани със заложеното имущество и правото на предпочтително удовлетворяване с оглед на правилно и законосъобразно изготвяне на разпределението.

Откриването на производство по несъстоятелност на залогодателя не спира започналото изпълнение по чл. 32 от ЗОЗ. Масата на несъстоятелността обхваща всички имуществени права на длъжника, съществуващи към датата на постановяване на решението за откриване на производството по несъстоятелност, както и правата, придобити от несъстоятелния длъжник след тази дата. В масата на несъстоятелността се включват и всички непреведени на вискателите суми по изпълнителните дела (но не и по публичните) дори и при наличието на влязло в сила разпределение по чл. 460 ГПК. Член 638, ал. 2 от ТЗ гарантира на правоимащите съхраняване на имуществото и попълване на масата на несъстоятелността, разпределение на осребреното имущество по реда на чл. 722 от ТЗ и постигане на универсално (справедливо и равнопоставено) принудително изпълнение.

Синдикът е орган в производството по несъстоятелност с изрично посочени функции в ТЗ. След влизане в сила на решението на съда по несъстоятелността по чл. 710 от ТЗ синдикът е задължен да пристъпи към осребряване на имуществото на длъжника и след това да извърши разпределение на получената сума с цел удовлетворяване на кредиторите в универсалното изпълнително производство по несъстоятелността на търговеца-длъжник. Действията на синдика във връзка с разпределението се контролират от Комитета на кредиторите и всеки кредитор, които могат да направят пред съда писмено възражение срещу сметката за разпределение в срока по чл. 727 от ТЗ, а именно – 14 дни от поставянето на сметката за разпределение на определеното за целта видно и общодостъпно място в съда. Съдът контролира действията на синдика по разпределението – одобрява сметката за разпределение, прави съответната промяна в нея, отменя сметката, когато служебно или по направено

възражение е констатирал незаконосъобразност, включително относно поредността на изплащане на вземанията.

Как и от кого ще бъде извършено разпределението при наличие на особен залог върху имущество на обявения в несъстоятелност търговец?

За разлика от индивидуалното принудително изпълнение и принудителното изпълнение по реда на ДОПК тук изрично е предвидено, че в случаите на вписване на пристъпване към изпълнение преди откриване на производството по несъстоятелност, синдикът предава имуществото на заложния кредитор за изпълнение по чл. 32 от ЗОЗ, когато установи наличието на надлежно вписани залози с изключение на хипотезата на ал. 3 от чл. 43 ЗОЗ. Съгласно чл. 21, ал. 2 от Закона за банковата несъстоятелност в производството по несъстоятелност на банката не се прилага разпоредбата на чл. 43 от ЗОЗ. Разпоредбата на чл. 21, ал. 4 от ЗБН обаче визира, че изпълнението на вземането на кредитор, в чиято полза е учреден особен залог върху вещ или имуществено право от масата на несъстоятелността, продължава по реда на ЗОЗ след като вземането му бъде прието в производството по несъстоятелност на банката.

Ключов фактор в това производство, от който зависи обстоятелството кой орган и по какъв начин ще изготви разпределението, както и каква сума ще получи всеки един кредитор/взискател, е вписването на пристъпване към изпълнение в Централния регистър на особените залози от заложния кредитор. Ако вписването предхожда откриването на производство по несъстоятелност (чл. 43 ЗОЗ), то започнатото изпълнение по ЗОЗ не се спира. В тази хипотеза синдикът предава заложеното имущество на заложния кредитор за осъществяване на продажбата му без участието на синдика. По този начин заложеното имущество, по отношение на което е вписано в ЦРОЗ пристъпване към изпълнение, „излиза“ от състава на масата на несъстоятелността и ще бъде продавано от заложния кредитор, който си спестява предявяване на вземането в производството по несъстоятелност. Изпълнението на вземането на кредитора, в чиято полза е учреден особен залог върху вещ или имуществено право от масата на несъстоятелността, продължава по реда на ЗОЗ, а разпределението на сумата от проданта ще бъде изготвено от депозитаря – адвокат, одитор, частен съдебен. Ако заложният кредитор не е пристъпил към изпълнение по реда на ЗОЗ и бъде открито производство по несъстоятелност по отношение на длъжника, синдикът извършва обичайното осребряване съгласно глава 46 от ТЗ. В случай на вписано пристъпване към изпълне-

ние и последващо открито производство по несъстоятелност на длъжника кредиторът (ако все още не е предприел никакви действия по осребряване) може алтернативно да се възползва от дадената му от ТЗ възможност и да предяви вземането си пред синдика по реда на чл. 685, ал. 1 от ТЗ. В този случай заложникът кредитор ще получи удовлетворение съгласно чл. 722, ал. 1, т. 1 от ТЗ. Проблем възниква на практика, когато предмет на особения залог е имущество, което не може да бъде реално отделено от останалото имущество на залогодателя, или заложеното имущество или част от него не се намери у залогодателя. В тези хипотези синдикът не може да предаде на заложникът кредитор заложената вещ/имущество и тя не може да „излезе“ от състава на масата на несъстоятелността. При възникнал проблем от такова естество считам, че продажбата на имуществото на несъстоятелния длъжник (дори и след вписано пристъпване към изпълнение преди откриване на производство по несъстоятелност) следва да се извърши от синдика, а заложникът кредитор да бъде удовлетворен с равностойността на конкретното заложено имущество, предпочитително от цялото имущество на залогодателя, преди вземанията по чл. 722, ал. 1, т. 3 от ТЗ.

Не споделям изразеното в Решение № 21 от 28.2.2007 г. на Велико-търновски апелативен съд по фирмено дело № 627/2006 г. становище, че откриването на производство по несъстоятелност и обявяването в несъстоятелност на дружеството-залогодателя е пречка да се извърши вписване на подновяване на първоначално вписания особен залог. Подновяването на вписването в ЦРОЗ охранява интереса на заложникът кредитор. Ако не бъде подновено вписването (респективно е изтекъл срокът на вписания договор за залог), вземането на първоначалния заложен кредитор няма да бъде включено в изготвеното от депозитаря или синдика разпределение, напротив, на негово място ще бъде включен следващия по ред привилегирован обезпечен кредитор, вписал особен залог върху вещта/имуществото на залогодателя. Подновяването на вписването в ЦРОЗ осигурява противопоставимост и гарантира на кредитора събиране на вземането му (аналогично е положението на ипотечарния кредитор в индивидуалното принудително изпълнение – въпреки че е започнало осребряване на ипотекираното имущество, е допустимо вписване на подновяване на ипотека от страна на ипотечарния кредитор).

Какво значение има обстоятелството дали кредиторът по особения залог, който е пристъпил към изпълнение по реда на чл. 32 от ЗОЗ, е предявил или не вземането си в производството по несъстоятелност?

Кредитор, който е пристъпил към изпълнение по ЗОЗ и същевременно е предявил вземането си в производството по несъстоятелност, ще може да участва в разпределението на средствата от продажбата на вещите от масата на несъстоятелността, ако не е получил пълно, а само частично удовлетворяване при продажбата на заложеното имущество по чл. 32 от ЗОЗ. Вземането му обаче в този случай няма да е привилегировано и обезпечено и при изготвяне на разпределението от страна на синдика същото ще бъде поставено в друг ред на чл. 722 от ТЗ, но за разлика от производството по ЗОЗ, където повече няма имущество, върху което кредиторът да насочи изпълнението, респективно – не може да бъде удовлетворен, тук при наличие на достатъчно осребрено имущество ще бъде изцяло или частично погасено вече хирографарното вземане на зложния кредитор. Само при предявено и прието в производството по несъстоятелност вземане кредиторът по особения залог ще може да участва в събранието на кредиторите и да гласува при взимането на решенията от този орган в производството по несъстоятелността, ще може да възразява срещу сметките на синдика, да оспорва вземанията на другите кредитори и т. н. Доколкото кредиторът по особения залог не може да бъде сигурен как ще се развият нещата в двата варианта – в изпълнението по ЗОЗ и по ТЗ, считам, че е нормално и естествено той да предяви вземането си в производството по несъстоятелността, като по този начин гарантира в най-голяма степен собствените си интереси. Считам още, че няма пречка двата процеса (по ЗОЗ и ТЗ) да съществуват и протичат паралелно (за разлика от процесите по ГПК и ТЗ), стига зложният кредитор да е добросъвестен и своевременно да уведоми синдика за пълното, или частичното си удовлетворяване въз основа на влялото в сила разпределение, изготвено от депозитаря.

Относно противопоставимостта на сделките, сключени от зложния кредитор по ЗОЗ при реализиране на зложното право, по отношение на кредиторите на несъстоятелния залогодател следва да подчертая, че вписването в ЦРОЗ на пристъпване към изпълнение легитимира приобретателя на зложното имущество като добросъвестен такъв. При наличие на надлежни вписвания в ЦРОЗ по ЗОЗ включително и подновяване на вписването (добросъвестен кредитор и добросъвестен приобретател) последиците на чл. 648 ТЗ не могат да настъпят и искът по чл. 647, т. 3 от ТЗ би следвало да бъде неоснователен. В тази насока е ориентирана и константната съдебна практика.

В ДВ бр. 98/12.11.2013 г. е обнародван Закон за изменение и допълнение на ДОПК, с който е изменен редът на погасяване на публични задължения, установявани от Националната агенция за приходите – данъци и задължителни осигурителни вноски. Видно от § 10 от ПЗР на закона, считано от 1.12.2013 г. влиза в сила ал. 6 на чл. 169 от ДОПК, в която е установено, че при прилагането на ал. 4, към погасяване на лихви се пристъпва след погасяване на всички главници на задълженията (с уточнението – до започване на принудителното им събиране). Когато даден длъжник има няколко установени от НАП публични задължения и не е в състояние да ги погаси едновременно до започване на принудителното изпълнение, състоящи се от главници и лихви за забава, първо се погасяват задълженията за главници, като се започва от онова задължение, за което срокът за изплащане изтича най-рано (освен ако в закон не е установено друго). Ако срокът на две или повече задължения за главница изтичат на една и съща дата, те се погасяват по съразмерност. Същото се отнася и по отношение на лихвите към главниците. С изменението се предостави възможност да се погасяват първо главниците за данъци и задължителни осигурителни вноски с изтекъл срок за плащане, като по този начин се спира начисляването на акцесорното вземане за лихви. Целта на изменението бе да се предотврати увеличаването на размера на дълга.

Считано от 1.1.2013 г. е въведена една сметка за внасяне на данъци и осигурителни вноски за държавно обществено осигуряване, здравно осигуряване и вноски за фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“. Този факт (единната сметка) и предвид обстоятелството, че длъжникът бе лишен от правото на избор кое свое задължение да погаси по свое усмотрение, доведоха до изключителни затруднения сред публичните изпълнители, породени от обстоятелството, че длъжникът, внасяйки суми в горепосочената единна сметка на НАП, счита, че погасява едно свое конкретно задължение, а в същото време публичните изпълнители с внесената сума погасяват други негови задължения.

Съгласно чл. 162, ал. 2, т. 1 и т. 8 от ДОПК задълженията за данъци, задължителни осигурителни вноски и други вноски в бюджета, както и лихвите за тях, са публични държавни вземания и същите се погасяват по начин, посочен в разпоредбата на чл. 168 от ДОПК. Според т. 1 и т. 3 на чл. 168 от ДОПК публичните вземания се погасяват, когато са изплатени изцяло или погасени по давност.

На следващо място ще разгледам няколко проблема във връзка с разпределяне на сумите, постъпили по сметката на НАП. Непосредствено преди издаване на разпореждането за разпределяне, в 5-дневен срок от постъпване на пълната сума по продажбата на основание чл. 131, ал. 1 от ЗДДС следва да бъде отчислен ДДС (подобно на изказаното от мен становище относно разпределението по ГПК и ЗОЗ). Преди изготвяне на разпределението публичният изпълнител (подобно на съдебния изпълнител и синдика) е длъжен да извърши проверка дали има депозирана молба за погасяване по давност, дали публичният взыскател не е депозирал молба за направено плащане/погасяване, прихващане на задължения, опрощаване и пр., дали няма депозирана молба от длъжника за наличие на основание за спиране или разсрочване на плащането; дали не са постъпили събрани суми от ДСИ, ЧСИ, синдик, които не са приспаднати от задължението; дали няма постъпили суми от солидарен длъжник, които не са приспаднати от задължението; да установи липсата на дублирани задължения, да установи всички направени разноси до момента по обезпечаване и събиране на публичните вземания от длъжника; да прецени привилегированите и хирографарните вземания.

Както посочих по-горе – след образуване на изпълнителното дело при публичния изпълнител длъжникът няма право на избор кои задължения в изпълнителното дело да погаси. Независимо че разпореждането за разпределение се издава след датата на постъпване на плащането по делото, начисляването на лихвите за забава се извършва към датата на постъпване на плащането (освен в случаите, когато лихвата вече е осчетоводена към дата, следваща плащането). По отношение на акцесорните вземания, каквито са лихвите по неплатените в срок главници (например за ДОО), разпоредбата на чл. 119 от ЗЗД указва, че с погасяване на главното вземане се погасяват и произтичащите от него допълнителни вземания, макар давността за тях да не е изтекла. Давността не се прилага служебно от публичния изпълнител (нито от съдебния изпълнител), а само по искане или направено възражение от длъжника. Считам, че разпоредбата на чл. 119 от ЗЗД не би могла да бъде приложима (както в изпълнителното производство по ГПК, така и в изпълнителното производство по ДОПК) в случаите на настъпило доброволно плащане и пълно погасяване на главницата след изтекла погасителна давност – било то направено от длъжник, от солидарен длъжник, от трето задължено лице и пр. Когато вземането е погасено чрез плащане (дори и след настъпила погасителна давност), вземането за лихви се погасява за в бъдеще, поради което не

следва да се приемат за погасени по давност всички лихви, а само тази част от тях, която е била дължима преди изтичане на давностния срок по чл. 171 от ДОПК. Иначе казано – при изготвяне на разпределение по реда на ДОПК, в случаите на доброволно платени публични задължения след изтичане на давностния срок, длъжникът ще дължи лихви за периодите, за които срокът по чл. 171 от ДОПК не е изтекъл до датата на плащането на главницата. Това становище е подкрепено от съдебната практика – Решение № 38/23.2.2011 г. по гр. д. № 276/2010 г. на ВКС.

Трябва да се обърне внимание на последователността на погасяване на вземането по пера. При погасяване чрез плащане, направено до образуване на изпълнителното дело, когато сумата не е достатъчна да погаси цялото вземане, разпределението на същата се извършва съобразно чл. 169, ал. 1 от ДОПК – в последователност главница, лихви разноски. Нормата на чл. 169, ал. 8 от ДОПК обаче визира, че след образуване на изпълнително дело публичните вземания се погасяват в следната последователност – разноски, главница, лихви. Докато присъединеното по изпълнителното производство по реда на ГПК (чл. 458 от ГПК във вр. с чл. 191 ДОПК) публично вземане ще се погасява от ДСИ/ЧСИ в друг ред (редът на погасяване е установен в чл. 76, ал. 2 от Закона за задълженията и договорите) – най-напред разноските, след това лихвите и най-накрая главницата.

Тази разлика представлява важен и съществен проблем, произхождащ от въвеждането от законотвореца на различен ред (режим) на събиране, в зависимост от органа, осъществяващ принудителното изпълнение. При едно разсрочено плащане, което е често срещано на практика и в двете производства, се оказва, че длъжникът ще плати коренно различна сума. В производството по ДОПК, в което се погасява най-напред главницата преди лихвите, длъжникът ще дължи в крайна сметка по-малко, защото лихвоносното вземане се погасява с привилегия, т. е. погасявайки първо главницата, сумата начислена за лихвата остава по-малка. И обратното – когато главницата се погасява последна, тогава вземането ще е в по-голям размер в края заради натрупаната през времето лихва. Като се прибави и различният подход на работа и различните тарифи за такси и разноски в двете принудителни производства, ще се окаже, че разликата между това, което би събрал публичният изпълнител и ЧСИ, респ. ДСИ, при едно и също възложено вземане, е значителна. От тази гледна точка правната уредба не е напълно прецизирана, справедлива и социална в полза на гражданите, а е ориентирана най-вече към интереса на фиска.

Държавата, освен че е присъединен по право привилегирован на основание чл. 458 ГПК във вр. с чл. 191 от ДОПК кредитор по изпълнителните дела на държавните и частните съдебни изпълнители, ЗМДТ (досежно местни данъци и такси, патентен данък и пр.) и ЗЧСИ даде възможност на ЧСИ по възлагане да събират и публични вземания по реда на ГПК. При събиране на публични вземания и изготвяне на разпределение от ЧСИ възниква още един проблем и той е свързан със заплащането на дължимите авансови такси по изпълнението. Макар ЧСИ да изпълнява публични функции, делегирани му от държавата, той в крайна сметка е частно лице, което се самоиздържа, т. е. дейността му не е обезпечена финансово от държавата. В този смисъл таксите, събирани от съдебните изпълнители по реда на Тарифата за таксите и разноските към ЗЧСИ, са своеобразно възнаграждение за извършените процесуални действия. Законодателят е уредил този въпрос в чл. 81 от ЗЧСИ. Съгласно цитираната разпоредба публичният взыскател е освободен от заплащане на авансови такси, а последните се събират директно от длъжника (във вр. с чл. 79 ГПК).

Идентична е уредбата, предвидена и в ДОПК, където в чл. 240, алинеи 1 и 2 е установено, че всички разноски, свързани с обезпечаването и принудителното изпълнение на публичните вземания, са за сметка на длъжника. Същите се начисляват в хода на делото и се покриват от постъпилите суми при реализиране на някой от способите, предвидени в кодекса, за осребряване на длъжниковото имущество (в този случай, след реализирана публична продажба задължението за разноски се погасява първо. След покриване на разноските се погасяват главницата и лихвите). Видно е, че са налице три различни варианта на изготвяне на разпределение от публичния изпълнител.

При несъбираемост на вземането натрупаните и начислени авансово такси остават за сметка на съдебния изпълнител. Това е още една причина публичните вземания да бъдат възлагани за събиране на ЧСИ с оглед на финансовия интерес на държавата. На практика, ако те биват събирани от публични изпълнители, държавата ще направи разходи за това под формата на разноски, заплати за служители, техните социални и здравни осигуровки и пр., докато при едно частно изпълнение този въпрос не стои предвид цитираната по-горе разпоредба. Ето защо от тази гледна точка на държавата ѝ е по-изгодно да възлага вземанията си на ЧСИ, а не на своите служители.

При изготвяне на разпределението, когато следва да се задели сума, представляваща публично вземане, с произход „имуществена санкция“, възниква сериозен проблем както при държавните, така и при частните и при публичните изпълнители. Тълкувателно решение № 3/3.7.2014 г. на ОСК на ВАС внесе известна яснота относно имуществените санкции като административно наказание и по-специално – за приложимия закон за погасителната давност и недължимост на лихви относно имуществени санкции. Диспозитивът на горепосоченото тълкувателно решение гласи: „Давностните срокове, предвидени за изпълнение на административното наказание „глоба“ в чл. 82, ал. 1, б. „а“, във връзка с ал. 2 и 3 от Закона за административните нарушения и наказания, не са приложими по отношение на „имуществената санкция“, наложена с влязло в сила наказателно постановление.

Разпоредбата на чл. 175, ал. 3 от ДОПК не е приложима по отношение на имуществените санкции.“

Това означава, че ДСИ, ЧСИ, публичният изпълнител при изготвяне на своето разпределение много прецизно следва да уточни в кой ред (коя последователност) ще събира и удовлетворява публичното вземане, представляващо „имуществената санкция“ или „глоба“, както и внимателно да се запознае с приложимия закон предвид разликата в събирането на лихвата. Относно въпроса приложими ли са давностните срокове, предвидени за изпълнение на административно наказание „глоба“ в чл. 82, ал. 1, б. „а“ във вр. с ал. 2 и ал. 3 от ЗАНН, по отношение на „имуществената санкция“, наложена с влязло в сила наказателно постановление, ВАС приема, че тези разпоредби имат за приложно поле единствено давността за изпълнение на наказанието „глоба“ и не е налице законодателен пропуск или непълнота в закона, за да се приеме, че тези разпоредби са приложими и за „имуществената санкция“.

За имуществената санкция по чл. 83 от ЗАНН, като вид публично вземане по смисъла на чл. 162, ал. 2, т. 5 във вр. с т. 7 от ДОПК, давността е уредена в чл. 171 ДОПК. Кратката 2-годишна погасителна давност по чл. 82, ал. 1, б. „а“ от ЗАНН е изключение по смисъла на предложение последно от ал. 1 на чл. 171 от ДОПК, а именно – „предвиден в закона по-кратък давностен срок“, но има приложение само за изрично предвиденото в разпоредбата административно наказание „глоба“ и не може да се приложи по аналогия и за „имуществена санкция“. Много често в своята практика публичните, държавните и частните съдебни изпълнители

при изготвяне на своето разпределение пренебрегват това тълкувателно решение на ВАС. Казано по друг начин – давностните срокове, предвидени за изпълнение на административно наказание „глоба“ в чл. 82, ал. 1 б. „а“ във вр. с алинеи 2 и 3 от ЗАНН не са приложими по отношение на „имуществената санкция“, наложена с влязло в сила наказателно постановление.

Освен изложеното по-горе, при изготвяне на разпределение от ДСИ, ЧСИ, публичен изпълнител, включително и синдик, следва да се има предвид, че глобите и имуществените санкции са публични вземания, като чл. 162, ал. 2, т. 9 от ДОПК (логично предвид акцесорния характер) визиращ, че лихвите върху вземанията по т. 108 също са публични вземания. По отношение на глобите обаче действа специална разпоредба на чл. 175, ал. 3 от ДОПК, която предвижда, че лихви върху глоби не се дължат. Такова „специално“ изключение относно имуществените санкции не е предвидено в кодекса. Имуствената санкция не е глоба, а друг вид публично вземане и законодателят прави очевидно разграничение между тях, визирайки го в чл. 162, ал. 2, т. 5 от ДОПК. В т. 8 на същия текст четем, че лихвите върху всички публични вземания, включително и вземанията по т. 7 – „по влезли в сила наказателни постановления“ са публични вземания. След всичко изложено дотук правя уточнение, че лихви върху имуществена санкция ще бъдат начислени при събиране на публично вземане само ако в съответния закон, по който е наложена имуществената санкция, е предвидена лихва (т. е. имуществената санкция се дължи заедно с лихва) – обстоятелство, твърде често пренебрегвано от практикуващите юристи, изготвящи разпределението.

Член 194, 201, алинеи 3 и 4, чл. 205 и 218 ДОПК уреждат правото на предпочтително удовлетворяване преди публичния взыскател. Това са кредиторите, учредили залог или ипотека или упражнили право на задържане върху имуществото, преди налагане на обезпечителните мерки или започване на изпълнителни действия върху същото имущество по реда на ДОПК. При учреден особен залог върху имуществото следва да намерят приложение разпоредбите на чл. 12 и чл. 30 от ЗОЗ. Съгласно чл. 205, ал. 1 от ДОПК – особен залог, вписан след възбраната на публичния изпълнител, не може да се противопостави на публичното вземане и в тези хипотези при изготвяне на разпределение обезпеченият кредитор трябва да бъде удовлетворен след публичния взыскател. Сумите, постъпили в хода на производството от изпълнение върху **друго** имущество (което не е заложено, задържано или ипотекирано) на длъжника, ще послужат

за погасяване първо на публичните вземания и след това на обезпечения кредитор. В случаите на присъединяване, заложникът, ипотечният и кредиторът с право на задържане са длъжни да представят пред публичния изпълнител изпълнителен лист преди изплащане на сумите по разпределението. Когато изпълнителният лист е приложен към друго изпълнително дело, по силата на § 2 от допълнителните разпоредби на ДОПК намира приложение разпоредбата на чл. 456, ал. 2 от ГПК и в този случай сумата се разпределя в полза на обезпечения кредитор, въз основа на издадено удостоверение от съдебен изпълнител (държавен или частен) по висящ изпълнителен процес. Важно е да уточним, че в това удостоверение, което е официален удостоверителен документ (официално свидетелстващо изявление), съдебните изпълнители много точно трябва да посочат по пера вземането, ведно с началната дата на изискуемост на лихвата, сторените разноси по точки и членове от съответните тарифи (с ДДС или без ДДС) и да не включват размера на таксата по т. 26 от ТТРЗЧСИ – респективно чл. 53 от ТДТССГПК, тъй като тази такса не е дължима на съдебните изпълнители по силата на цитираните тарифи. Неудовлетвореният остатък от вземането трябва да е конкретизиран по произход (от какво произтича вземането – привилегировано или хирографарно е същото) и да съдържа информация дали е връчена покана за доброволно изпълнение, респективно – съобщението на длъжника, ведно с подлежащия на изпълнение акт по реда на ГПК (член 410 ГПК, членове 417 и 418 ГПК). Както посочих по-горе, публичният изпълнител ще погасява вземането не в поредицата разноси, лихви, главница, а в поредицата главница, лихви, разноси включително тези, свързани със събиране на вземането към деня на изготвяне на разпределението. Ако вземането на обезпечения кредитор е прието в производство по несъстоятелност и списъкът е одобрен окончателно от съда, публичният изпълнител следва да разпредели и да внесе припадащата се на обезпечения кредитор сума в масата на несъстоятелността – чл. 194, ал. 3 от ДОПК. Ако обаче вземането на обезпечения кредитор не е прието в окончателно одобрения списък, например поради пропускане на срока от страна на заложния кредитор – тук се открива поле за сериозни дискусии и полемика, на които ще отделя внимание в друго изследване.

Не мога да не спра вниманието върху твърде сложната хипотеза на чл. 219 ДОПК¹⁴ при изготвяне на разпределението, която урежда конкуренцията между публичните вземания.

С тази разпоредба законодателят е предвидил привилегии при конкуренция на публичните вземания, като първо се погасяват вземанията, включени в първа група, след тях, ако има останала сума, се погасяват вземанията от втората група и след тях – вземанията от третата група. Във всяка група, ако са налице няколко разнородни задължения (например ДДС, акциз, корпоративен данък и т. н.), погасяването в разпределението се извършва по съразмерност, като първо се погасяват главниците. При погасяване на главниците на еднородни задължения (само данъци например) не се прилага съразмерност, а погасяването в разпределението се извършва в последователност от най-старото към най-новото задължение, определено според датата на доброволно плащане по аргумент от разпоредбата на чл. 76 от ЗЗД.

В случаите на надвнесена сума (например събиране от страна на няколко ЧСИ и ДСИ на публично вземане на основание чл. 458 ГПК във вр. с чл. 191 ГПК) публичният изпълнител трябва да върне сумата на съответния съдебен изпълнител (чл. 192 ДОПК). В тези случаи публичният изпълнител много внимателно трябва да прецени от кой съдебен изпълнител е направена всяка вноска, за да може сумарно да върне остатъка на съответния ДСИ или ЧСИ, който ще извърши отново разпределение по своето изпълнително дело.

И накрая – няколко думи за изпълнението на съдебно решение, с което е присъдена парична равностойност на конфискувано или отнето имущество, постановено с влязъл в сила акт на съд, компетентен по наказателни дела, издаден в държава – членка на ЕС. Всяка постъпила сума следва да се разпределя, съгласно чл. 28 от процедурата по Закона

¹⁴ „Чл. 219. (1) Когато производството е за събиране на разнородни публични вземания и имуществото на длъжника не е достатъчно за тяхното погасяване независимо от прилаганите способности или от реда, по който се събират тези вземания, постъпленията до изчерпването им се разпределят по следния ред:

1. за данъчните и митническите задължения и задълженията за задължителни осигурителни вноски – съразмерно;
2. (изм. – ДВ, бр. 94 от 2015 г., в сила от 1.1.2016 г.) за други публични задължения, които постъпват направо в държавния и/или местния бюджет – съразмерно;
3. за други публични вземания – съразмерно.

(2) При спор между публични вискатели въпросът се решава от министъра на финансите или от оправомощено от него лице, чието решение не подлежи на обжалване“.

за признаване, изпълнение и изпращане на актове за конфискация или отнемане и решения за налагане на финансови санкции (ЗПИИРКОРФС). Изпълнението съгласно чл. 17 ЗПИИРКОРФС¹⁵ е по реда на Закона за Националната агенция за приходите и ДОПК.

Съдебната практика все още е твърде оскъдна относно обстоятелството кой е компетентният български орган, който извършва приспадането при наличието на множество решения по признаване и изпълнение (чл. 18) или при наличие на повече от една изпълняваща държава.

Ако сумата, получена от изпълнението на решението, е по-малка, или равна на 10 000 евро, тя остава в Република България; в останалите случаи 50 на сто от сумата се превежда от Република България на издаващата държава. Разпореждането с имущество, различно от пари, може да се извърши по преценка на компетентния български орган по един от следните начини: имуществото може да бъде продадено, като разпореждането с постъпленията от продажбата се извършва в съответствие с т. 1 на чл. 28 ЗПИИРКОРФС.

Когато събраната сума по изпълнението е над 10 000 евро и няма друго имущество, собственост на длъжника, в 2-дневен срок от влизане на разпореждането за разпределение в сила публичният изпълнител издава друго разпореждане, в което посочва каква сума следва да се преведе на издаващата държава, като посочва нормативното основание – ЗПИИРКОРФС, банковата сметка на Дирекция БФ в ЦУ на НАП за отчитане на чужди средства по процедурата за взаимна помощ с държавите – членки на ЕС при събиране на публични вземания в Централно управление на НАП, по която следва да се нареди сумата. Екземпляр от последното разпореждане се изпраща на задълженото лице за сведение относно превода на сумата към съответната издаваща държава (т. е. не подлежи на обжалване и не се изчаква да влезе в сила). Целта е сумата да бъде наредена към сметката за отчитане на чужди средства по процедурата. За извършения превод към другата държава – членка на ЕС служителят от НАП уведомява Централното управление на НАП, което, от своя страна, уведомява съответната териториална дирекция на НАП. Въз основа на тези уведомления публичният изпълнител писмено информира съответ-

¹⁵ „Чл. 17. В случай че засегнатото лице представи доказателство за пълно или частично изпълнение, извършено във връзка с решението за конфискация или отнемане, в която и да е държава – членка на Европейския съюз, съответният български орган по признаване и изпълнение след провеждане на консултации с компетентния орган на издаващата държава приспада равностойността на изпълнената част от общото задължение“.

ния съд, издал решението за признаване на акта, в изпълнение на задължението по чл. 22 от ЗПИИРКОРНФС, за номера и датата на съдебното решение на българския съд, с което е признато за изпълнение решение, с което е присъдена парична равностойност на конфискувано или отнето имущество; размера на сумата, която е насочена по сметка на съответната държава. Когато в акта на българския съд за признаване за изпълнение на решение, с което е постановена едновременно парична равностойност на отнето или конфискувано имущество, както и е постановено конфискуване или отнемане на налично имущество на задълженото лице, с оглед на преценка коя от хипотезите по чл. 28, ал. 1, т. 1 – б. „а“ или б. „б“ от ЗПИИРКОРНФС следва да се приложи при разпределение на общата събрана сума, публичният изпълнител следва да отправи запитване до отдел „Държавни вземания“ в териториална дирекция на НАП за степента на изпълнение на съдебното решение.

III. Заключение

С динамичното развитие на обществените отношения и пазарната икономика у нас и в световен мащаб нуеобходимостта от добро и задълбочено познаване на строго специфичните законоустановени правила и норми относно изготвянето на разпределението по реда на ГПК, ТЗ, ДОПК и ЗОЗ се явява необходимост не само за юридическите среди, но и за гарантиране на спокойствието и сигурността на гражданския и търговския оборот, за нуждите на обществото като цяло. Защото именно с влизане в сила на разпределението се добива реално и окончателно осъществяването на съдебно установеното право, а гражданите получават справедливо удовлетворяване.

Визираните в настоящото изложение изводи, изказаните становища и предложения *de lege ferenda* за изменение на съществуващото законодателство, които следва в спешен порядък да бъдат направени, изхождат от интересите и са в служба на народа – на стопанските субекти и гражданите. Тези промени трябва бързо да изместят закостенелите и изключително противоречиви една на друга норми. Новите модерни и гъвкави правни регламентации трябва да бъдат лесно пригодими към непрекъснато и бурно настъпващите промени в икономическата сфера, финансите и търговията, политическият и стопанския живот в страната, в Европа и света. Законодателните промени следва да отговарят на очакванията и потребностите на българските граждани, тези на ЕС и Европейското

икономическо пространство с оглед на повишаване на доверието им в правораздаването, вярата им в устойчивостта, независимостта и безпристрастността на българската съдебна система.

Считам, че въпросът за правилното и законосъобразно изготвяне на разпределение по реда на ГПК, ТЗ, ЗОЗ и ДОПК винаги е бил и понастоящем е изключително значим, с оглед на конкуренцията в интересите на кредиторите – привилегировани и хирографарни и погасяването на техните вземания по справедливост, равнопоставеност и съразмерност. Правилно изготвеното разпределение ще доведе до чувство на удовлетвореност сред гражданите и бизнеса в България, ще повиши уважението им към съдебната система, ще доведе до постигане на крайната цел – върховенството на закона.